

Hur ser verkligheten ut med avseende på vindkraftverkens säkerhet för allmänheten?

Tillståndsprocessen

Länsstyrelser eller dess Miljöprövningsdelegationer för tillståndsprovning enligt 9 kap. miljöbalken avseende miljöfarlig verksamhet och 6 kap. miljöbalken avseende miljökonsekvensbeskrivningen vid samråd, innefattar inte någon verklig provning av grundläggande maskinsäkerhetsrelaterade hälso- och säkerhetsrisker, med stöd av krav i berörda EU – produktdirektiv som t.ex. maskindirektivet. Miljöprövningsdelegationerna tillämpar dessutom endast bestämmelserna i miljöbalken vid provning av anläggande och drift av vindkraftverk. Detta innebär att Länsstyrelserna och dess Miljöprövningsdelegationer i tillståndsprocesser inte är berörda av de grundläggande (väsentliga) hälso- och säkerhetskrav, som relevanta produktdirektiv kräver, för att vindkraftverk uppställda i kallt och/eller isigt klimat skall få CE-märkas och tas i drift. Notera även, att det enligt SFS 2011:1237 om miljöprövningsdelegationens 18 § inte erfordras någon sakkunskap och erfarenhet beträffande frågor som berör säkerhet, dvs. skydd mot människors, egendomars och husdjurens säkerhet. Detta innebär också, att icke maskinsäkerhets tekniskt sakkunniga fastställer tekniska villkor i tillstånd.

Notera, att provningen enligt miljöbalken om tillstånd för vindkraftverk och bygglovsbedömningen inte omfattar vindkraftverkens hälso- och säkerhetsrisker, i enlighet med relevanta EU – direktiv, som ex. vis maskindirektiv 2006/42/EC, och därmed kan inte heller överensstämmelse med miljöbalkens (1998:808 portalparagraf) 1 kap. 1 §, punkt 1 prövas på ett ur säkerhetssynpunkt adekvat sett så, att människor hälsa skall skyddas mot skador och olägenheter.

Tillverkarens ansvar

Det är tillverkaren som har det yttersta ansvaret för att produkten uppfyller de grundläggande (väsentliga) kraven med relevanta och bindande EU – direktiv. CE-märkningen ska göras av tillverkaren eller dennes ombud inom EU.

Observera, att CE-märkningen endast anger att maskinen – enligt tillverkarens uppfattning – uppfyller direktivets grundläggande hälso- och säkerhetskrav. Det är förbjudet att anbringa märkning som kan vilseleda tredje (3:e) person vad gäller CE-märkningens innebörd. Det är också åtalbart att ta en icke CE-märkt maskin i yrkesmässigt bruk om inte de relevanta EU – produktdirektiven i sin helhet är uppfyllda, vilket verksamhetsutövarna bevisligen gör idag.

Arbetsgivarnas/verksamhetsutövarnas ansvar

Arbetsgivarna/verksamhetsutövarna förvissas sig idag inte om ifall vindkraftverken verkligen är säkra att använda, det vill säga om vindkraftverken uppfyller maskindirektivets grundläggande (väsentliga) säkerhetskrav. Vindkraftverkens tekniska skyddsfunktionslösningar och lösningen med varningsskyltning uppfyller bl.a. inte ensamt säkerhetskrav, för att få CE-märka samt ta i drift och i bruk vindkraftverk enligt MD 2006/42/EC (AFS 2008:3), bilaga 1 punkterna 1.3.1 ("Risk för förlust av stabilitet"), 1.3.2 ("Risker för brott under drift"), 1.3.3 ("Risker orsakade av fallande eller utkastande föremål") och punkt 1.1.2 ("Principer för integration av säkerheten"), pga. att det finns kvarvarande risker som beror på otillräcklighet i de skyddsåtgärder som "Tillverkaren"/"Importören" kunnat vidta pga., att vindkraftverkets rotor och rotorblad inte kan byggas in eller kapslas in. Arbetsmiljöverkets föreskrift AFS 2008:13 anger bl.a. att risker undanröjs bäst genom tekniska eller organisatoriska skyddsåtgärder t.ex. inkapsling eller inhägnad samt att det inte

heller är meningen att skyltar ska prioriteras framför andra skyddsåtgärder. Genom att inte använda ”bästa möjliga teknik”, bryter t.ex. användningen av enbart varningsskyltning också mot MB:s hänsynsregel enligt 2 kap. 3 §. Observera, att varningsskyltar inte heller frikänner från ansvar då en högre säkerhetsnivå är enkelt och billigt att uppnå genom inhägnad av vindkraftverkets(ens) riskområde(en).

Arbetsgivare/verksamhetsutövare använder nu vindkraftverk trots de inte uppfyller eller kan tänkas uppfylla grundläggande (väsentliga) hälso- och säkerhetskrav i enlighet med relevanta EU - produktdirektiv samt Arbetsmiljöverkets föreskrift, AFS 2006:04 - Användning av arbetsutrustning. Arbetsgivare/verksamhetsutövare tar idag inte heller ansvaret för sina vindkraftverks säkerhet i enlighet med Arbetsmiljölagens 3 kap. 8 §, oavsett om vindkraftverk är CE-märkta eller ej.

Sektorsmyndigheter

Notera, att den ansvariga sektorsmyndigheten Arbetsmiljöverket ännu inte ingripit med stöd av Maskindirektivets (MD:s) 98/37EC (AFS 1993:10) ersatt av sedan 2009-12-29 av 2006/42/EC (AFS 2008:3) artikel 4.1 - Marknadskontroll och/eller 11.1 - Skyddsklausul mot alla de ”vindkraftverks prototyper” uppställda och i drift i så kallad ”*extraordinär klimatzon*” och som inte uppfyller EU- produktdirektivens grundläggande (väsentliga) hälso- och säkerhetskrav för person, egendom och i förekommande fall husdjur, utan myndigheten ”gömmer” sig bakom MD:s 6:e och 7:e artikel för att slippa ingripa. Erfarenheten har även visat att det inte kan antas, att vindkraftverk erhåller presumtion om överensstämmelse med de grundläggande (väsentliga) kraven enligt artikel 7, med beaktande av de EU-försäkran om överensstämmelse som medföljt leveranser av vindkraftverk. Dvs. det kan inte anses att vindkraftverk med CE-märkning och åtföljd av en EU-försäkran om överensstämmelse uppfyller bestämmelserna i direktivet på uppställningsplatser i ”*extraordinära klimatzoner*”.

Skyddsklausulen anger, att medlemsstaterna är skyldiga att vidtaga alla erforderliga åtgärder för att förbjuda eller hindra att CE-märkta produkter, som används för avsedda syften, släpps ut på marknaden eller för att dra tillbaka dem från marknaden i de fall som aktuella produkter riskerar eller kan tänkas riskera att hota enskilda personers hälsa eller säkerhet eller andra allmänna intressen, som täcks av tillämpliga direktiv.

Observera, att maskindirektivets grundläggande (väsentliga) hälso- och säkerhetskrav inte alls beaktas i det styrande dokumentet ”Vindkraftshandboken”, som utarbetats av Boverket. Följs denna handbok i plan och tillståndprocesser så säkerställs inte, att vindkraftverk på uppställningsplatsen uppfyller de tillämpliga och grundläggande hälso- och säkerhetskraven i enlighet med AFS 1993:10 och AFS 2008:3, Bilaga 1, då de tas i drift och i bruk.

Notera även, att vare sig Boverket, Energimyndigheten och/eller Naturvårdsverket är någon föreskrivande och/eller tillsynsansvarig myndighet, med ansvar för maskiner som vindkraftverk, som tagits och är i drift och i yrkesmässigt bruk.

EU:s erfarenhet av unionslagstiftningarnas efterlevnad

Erfarenheterna av att genomföra unionslagstiftningen om harmonisering har - på ett övergripande plan - vissa svagheter och inkonsekvenser i genomförandet och efterlevnaden av denna lagstiftning, vilket leder till förekomsten av icke-kompatibla eller farliga produkter på marknaden och därmed en bristande förtroende för CE-märkning. Detta är en konsekvens av, att även våra ansvariga svenska tillsynsmyndigheter inte ingriper.

Notera, att EU-domstolens huvudsakliga uppgift är att tolka EU-ländernas gemensamma regelverk och har ensamt mandat att tolka och döma i tvister/mål om hur EU-rätten skall tillämpas. Detta innebär att ingen svensk domstol har mandat att tolka och döma i mål som berör EU:s – produktdirektiv utan, att först inhämta förhandsavgörande från EU-domstolen. Ingen svensk domstol har ännu begärt förhandsavgörande från EU-domstolen, som förr eller senare t.ex. kommer att avgöra om vindkraftverkens riskområden måste inhägnas eller ej.

2012-12-25

Claes-Erik Simonsbacka
Ingenjör, f.d. managementrådgivare